

Vida BALICKIENĖ

Klaipėdos universitetas

Vida DAUGIRDIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Tikybės mokytojų rengimas Marijampolės kolegijoje. Dabartis ir ateities perspektyvos

Kintantis Lietuvos švietimo pobūdis bei pažintis su Europos Sąjungos švietimo tendencijomis atskleidžia universalesnio, platesnio profilio pedagogų poreikį. Tai skatina ieškoti naujų neuniversitetinio pedagogų rengimo modelių. Šiame straipsnyje aptariama tikybės mokytojų rengimo tobulinimo patirtis, remiantis 10 metų Marijampolės kolegijos neuniversitetinių, daugiau orientuotų į specialistų praktikų rengimą, studijų programų rengimo patirtimi ir ieškojimais. Neuniversitetinėje Lietuvos kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) pedagogikos studijų programa padedama būsimajam mokytojui tobulinti specialisto erudiciją, įgyti dviejų specialybių – lietuvių kalbos ir tikybės mokytojo – kompetencijas, padedama absolventams ne tik ugdyti visavertę asmenybę, bet ir sėkmingiau konkuruoti pedagogų rinkoje. Kokia bus Lietuvos, tapusios Europos Sąjungos nare, visuomenės ateitis, ypač priklausys nuo mokymo ir mokytojų rengimo tobulinimo.

The article presents the experience to improve the training of religion teachers based on the 10-year experience of non-university study programmes more orientated to train specialist for practical work in Marijampole College. Conditions to enlarge professional erudition, to acquire competencies in two specialities – teacher of the Lithuanian language and religion – are formed for the future teacher in non-university study programme “Pedagogics of the Lithuanian language and morals (religion)” and enable graduates not only more successfully to train a universal personality but to compete more successfully in the work market of pedagogues.

The future of the society in Lithuania as a member of the European Union especially will depend on teaching and improvement of teacher training.

Įvadas

Šiandien Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare atsiveria naujos galimybės įsitraukti į Europoje šiuo metu vykstančias švietimo permainas. Jas lemia naujausios informacijos technologijos, mokytojų statuso problemos, mokytojų kvalifikacijos kėlimo bei profesinio rengimo ir tobulinimo galimybių plėtra. Europos mokytojų chartija teigia, kad „švietimas ir profesinis rengimas yra Europos ateities pagrindas“¹. Todėl mokytojų, tarp jų ir tikybės mokytojų, universitetinis ir neuniversitetinis rengimas, orientuotas labiau į specialisto praktiko rengimą, turi būti nuolatos svarstomas.

Lietuvai įsitvirtinant Vakarų erdvėje, ugdymas bei švietimas turi padėti stiprinti visą gyvenimą besimokančios visuomenės kūrybines galias, kurti tautos kultūrą remiantis krikščioniškosiomis vertybėmis, padėti išsaugoti tautos krikščioniškąją tapatybę.

Katalikų Bažnyčios dokumentuose, aptariančiuose šio laikmečio vaikų ir jaunimo religinį ugdymą, akcentuojama, kad jis gali būti veiksmingas tik nuolatos rūpinantis suaugusiųjų (tarp jų ir studentų) švietimu, sudarant sąlygas pasauliečiams sėkmingai pasirengti šiai apaštališkajai misijai². Atsižvelgiant į šią nuostatą, nuolatos turi būti tobulinamos ir būsimųjų tikybos mokytojų pedagoginės studijos. Jaunų suaugusiųjų – studentų – galimybės plėtoti religinį pažinimą bei krikščioniškojo tapatumo ugdymą(si) ypač gali būti efektyvios pasirinkus studijuoti pedagogo su tikybos mokymo specializacija ar dviejų specialybių (iš kurių viena yra tikybos mokytojo) studijų programas.

Moksliniai religijos studijų tyrimai liudija, kad postmoderniais komunikacinės kultūros laikais jaunų žmonių jau nebetenkina informacinis religinių (krikščioniškojo tikėjimo) žinių pateikimas.³ Sociokultūriniai visuomenės pokyčiai skatina atviro dialogo tarp tikėjimo ir mokslo, tarp religijos ir kultūros plėtojimą.

Tai ir paskatino Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakulteto Lituanistikos ir religijos mokslų katedrą organizuoti konferenciją „Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste“, skirtą tikybos mokytojų rengimo Marijampolės kolegijoje (pradėto Marijampolės aukštesniojoje pedagogikos mokykloje) 10 metų sukakčiai paminėti, prisiminti ištakas, aptarti problemas, pasidalyti įžvalgomis, dalykine, didaktine patirtimi, ieškant šiuolaikinių būdų, kaip kūrybiškai perduoti Gerąją Naujieną iš kartos į kartą, skatinančių evangelinį mąstymą bei krikščioniškąją savimonę. Šiame straipsnyje remiamasi konferencijoje aktualizuotomis idėjomis.

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija 1999 m. rugsėjo mėn. 16 d. Lietuvos Respublikos švietimo ministro įsakymu Nr. 1026 „Dėl katalikų tikybos mokymo apskritai“ bei 2000 m. gruodžio mėn. 11 d. aplinkraštyje „Dėl tikybos mokytojų atestacijos“ atkreipė dėmesį į būtinybę tobulinti tikybos mokytojų profesinę kvalifikaciją.

Todėl kintantis Lietuvos švietimo pobūdis bei pažintis su Europos Sąjungos šalyse vyraujančiais pedagogų rengimo modeliais lemia temas a k t u a l u m ą bei naujus neuniversitetinio pedagogų rengimo modelių ieškojimus. Kintant įstatymų bazei labai svarbu kūrybiškai atsižvelgti ir naujai įvertinti mokytojų rengimo tradicijas ir patirtį.

Lietuvos švietimo plėtotės strateginėse nuostatose, parlamentinių partijų ir visuomenės susitarimo dokumente, akcentuojama mokytojų rengimo atnaujinimo būtinybė. Šiuolaikiniam mokytojui būtinos naujos kompetencijos ir tvirtos vertybinės nuostatos. Švietimas turi padėti asmeniui siekti naujų kompetencijų ir kvalifikacijų, reikalingų jo profesinei karjerai ir gyvenimo įprasminimui.⁴

Katalikų tikybos mokytojų rengimas, orientuotas į gebėjimą ugdyti dorą, aktyvią, atsakingą, visavertę asmenybę, remiantis katalikiškąja ugdymo tradicija, dar skaičiuojantis tik antrąjį dešimtmetį, neturi tokių ryškių ir senų tradicijų, kuriomis pagrįsta patirtis leistų parengti tikrai tobulą studijų programos modelį. Ši patirtis yra mažai tyrinėta. Plačiau apie tikybos mokytojų rengimo patirtį rašė V. Aliulis (1998), K. Žemaitis (2000)⁵. Klaipėdos universiteto katalikiškojo ugdymo inovacijas bei tikybos mokytojų rengimo istoriją

pristatė E. Federavičienė, A. Baniulis SJ (2002), tikybos mokytojų rengimo bei tikybos mokymo problemas nagrinėja A. Zulumskytė, G. Overligienė (2002), V. Vainilavičiūtė, E. Roščenkovaitė, tikybos mokymo strategines nuostatas analizuoja A. Stasiulevičiūtė.⁶

Apie tikėjimo pedagogikos atnaujinimo būtinybę rašoma ir „Bendrajame katechezės vadove“. Jame teigiama, kad tikybos mokymas valstybinėse ar nekonfesinėse mokyklose privalo būti labiau ekumeninio pobūdžio ir suteikti bendrą tarpreliginį pažinimą, išplėsti kultūrinį pobūdį, suteikiantį pakankamai žinių apie katalikų tikėjimą. Mokykloje religinis ugdymas privalo atlikti tarpdalykinio dialogo paskirtį, suteikdamas krikščionišką – vertikalųjį matmenį per kitų dalykų pamokas įgytoms žinioms.⁷

Bažnyčios dokumentai akcentuoja, kad tikybos mokymo mokykloje tikslas yra „išskverbti į kultūros sritį ir bendradarbiauti su kitais mokomaisiais dalykais“, padėti, kad „asmeninis, sisteminis ir kritinis kultūros asimiliavimas vyktų Evangelijos šviesoje“⁸. Aiškų skirtumą tarp tikybos mokymo mokykloje ir vaikų katechezės pabrėžia ir Lietuvos Vyskupų Konferencija.⁹ Todėl iškyla būtinybė tą patirtį aptarti, spręsti problemas ir ieškoti tikybos mokytojų rengimo tobulinimo galimybių.

Šio straipsnio o b j e k t a s – tikybos mokytojų rengimas. Straipsnio d a l y k a s – Marijampolės kolegijos, per 86 metus sukaupusios galias pedagogų rengimo tradicijas, įnešusios svarų indėlį į respublikos pedagogų rengimą, tikybos mokytojų rengimo patirtis nuo 1994 m. Straipsnio p a g r i n d a s – Marijampolės kolegijos, siekiančios tobulinti tikybos mokytojų rengimą, atliktas empirinis tyrimas, kurio tikslas buvo išsiaiškinti lietuvių kalbos ir tikybos pedagogikos specialistų poreikio ypatumus Pietvakarių Lietuvos regione, požiūrį į dviejų sričių specialistų rengimo tikslingumą bei būtinas įgyti lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų kompetencijas – kaip sėkmingo krikščioniškosios savimonės, tapatumo ugdymo(si) p r i e l a i d ą .

Šio straipsnio t i k s l a s – pristatyti Marijampolės kolegijos tikybos mokytojų rengimo, pradėto prieš gerą dešimtmetį (1994 m.) tuometinėje Marijampolės aukštesniojoje pedagogikos mokykloje, tobulinimo bei tinkamiausio modelio ieškojimo patirtį.

Siekiant tikslo numatyti u ž d a v i n i a i :

- Pristatyti Užnemunės mokytojų rengimo bei krikščioniškosios savimonės ugdymo tęstinumą Marijampolės aukštesniojoje pedagogikos mokykloje, pasirenkant ir sudarant tikybos mokymo specializacijos programą.
- Pristatyti Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakulteto tikybos mokytojų rengimo bei tikybos mokytojų kompetencijų plėtros ieškojimo patirtį.
- Aptarti lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų kompetencijų sąsajų prasmingumą ir dermę kaip sėkmingo krikščioniškosios savimonės bei tapatumo ugdymo(si) priedaidą.

M e t o d a i : anketinė apklausa, mokslinė, pedagoginė literatūros analizė, dokumentų analizė, lyginamoji analizė.

M e t o d o l o g i n ė s nuostatos. Darbe remiamasi:

- neotomizmu grindžiama žmogaus ugdymo idėja, teigiančia, kad religinis ugdymas, būdamas aukščiausia ugdymo pakopa, nėra paprastas ugdymo papildymas, bet padeda įprasmiti ugdymą apskritai ir suteikia aukštesnę kokybę visoms ugdymo sudedamosioms dalims.¹⁰
- Katalikų Bažnyčios sukaupta žmogaus ugdymo(si), krikščioniškųjų vertybių per-

davimo patirtimi bei nuostata ją kūrybiškai pritaikyti, rengiant būsimuosius pedagogus, siekiant išsaugoti Lietuvoje katalikiškąją ugdymo tradiciją.

Užnemunės mokytojų rengimo bei krikščioniškosios savimonės ugdymo tęstinumas Marijampolėje. Istorinis kontekstas

Marijampolės kolegija, tęsianti Marijampolės mokytojų seminarijos tradicijas, yra seniausia institucija Lietuvoje, nenutrūkstamai rengianti pradinių klasių mokytojus nuo 1919 m. ir todėl sukaupusi galias mokytojų rengimo tradicijas Užnemunėje. Šiandien svarbu išryškinti ir aktualizuoti, su koku krikščioniškosios savimonės ugdymo paveldu ši mokykla kaip institucija atėjo į laisvės, nepriklausomybės ir naujų iššūkių metų Europos Sąjungoje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 metais, siekdama derintis prie Europoje vyraujančios specialistų rengimo tvarkos, panaikino tik Sovietų Sąjungoje veikusią specialiojo vidurinio mokslo sistemą. Šis aktas reiškė pirmąjį žingsnį į Europoje įprastos binarinės aukštojo mokslo sistemos neuniversitetinio tipo aukštąsias mokyklas – kolegijas. Naująjį Marijampolės aukštesniosios mokyklos pavadinimą lėmė Vyriausybės sprendimas, tačiau kitus mokyklos pasikeitimus nulėmė pasikeitusios socialinės, politinės sąlygos, gyvenimo poreikiai – kvalifikuotų kai kurių specialybių mokytojų (tarp jų ir tinkamai pasirengusių tikybos mokytojų) stygius.

Dabartinės Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakultetas (toliau ESDF) sudaro galimybę Pietvakarių Lietuvos regiono asmenims įgyti aukštąjį neuniversitetinį pedagoginį išsilavinimą bei perimti krikščioniškosios savimonės ugdymo(si) tradicijas. Jų ištakos siekia Mokytojų seminarijoje, įsteigtoje dar 1919 m., dirbusių kapelionų, dėstytojų kunigų ugdymo tradicijas.

Marijampolės kolegijos ESDF istoriniai dešimtmečiai buvo padalyti į du kontrastingus laikotarpius.¹¹ Istorinės praeities išmanymas gali ne tik nemaža duoti mūsų visavertei pilietinei savivokai, bet ir padėti suvokti dabarties problemas, analizuoti visuomenės sekuliarėjimo priežastis, skatinti visapusiškesnę būsimųjų tikybos mokytojų brandą.

Tarpukario Lietuvos tautinėje mokykloje tikybos dėstymas užėmė ugdymo sistemoje žymią vietą. Ją garantavo jau pirmoji Lietuvos Valstybės konstitucija bei Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutartis, nustatanti ir tikybos mokytojų paskyrimą.¹²

Tikyba, dėl suprantamų priežasčių, pirmiausia dėstė kunigai – mokyklų kapelionai, o kai jų trūkdavo, buvo kviečiami ir pasauliečiai – aukštos moralės krikščioniškosios savimonės mokytojai. Tokie mokytojai galėjo siekti reikalingos teologinės – katechetinės kvalifikacijos Katalikų veikimo centro organizuojamuose nemokamuose nuolatinuose kursuose katechetams. Norintieji privalėjo pateikti klebono ar kapeliono liudijimą, kad yra baigę bent du pedagoginės seminarijos kursus. Be to, sutrumpintieji katechetiniai kursai galėjo vykti atskirose vyskupijose, vietos vyskupui leidžiant.¹³ Todėl Marijampolės mokytojų seminarijos studentai ir absolventai, pasirinkę pradinių klasių mokytojo specialybę, turėjo galimybę įgyti tikybos mokytojo kvalifikaciją katechetų kursuose ir sėkmingai rūpintis krikščioniškosios savimonės puoselėjimu nepriklausomoje Lietuvoje.

Marijampolės mokytojų seminarijos bendruomenės krikščioniškąją savimone rūpinosi

garsios tarpukario asmenybės – kunigai intelektualai, apdovanoti pedagogo talentu.¹⁴

Kunigo Pijaus Dambrausko asmenybė užima ypatingą vietą kolegijos žmonių istorinėje atmintyje. Seinų kunigų seminarijos ir Peterburgo dvasinės akademijos auklėtinis, jau pagarsėjęs publicistas, 1921 m. atvyko į besikuriančią Marijampolės mokytojų seminariją, beveik trejus metus buvo seminarijos kapelionas ir inspektorius, o nuo 1923 m. iki 1929 m. – direktorius. Po to 9 metus profesoriavo Vilkaviškio kunigų seminarijoje, ten išleido apie 10 įvairių maldaknygių, parašytų taisyklinga lietuvių kalba, todėl išstūmusių iš rinkos gana menkos kalbos kultūros maldų knygas. 1934 m. vėl grįžo į Marijampolę ir iki 1943 m. ėjo mokytojų seminarijos kapeliono, dėstytojo ir inspektorius pareigas.¹⁵

Kunigas P. Dambrauskas – kunigas intelektualas, apdovanotas pedagogo talentu, gebėjęs savo žodžius patvirtinti gyvenimu.¹⁶ Marijampolės mokytojų seminarijoje jis dėstė pedagogiką, auklėjimo teoriją, daugiausia remdamasis Stasio Šalkauskio filosofine pedagogika bei kartinėmis V. Fersterio idėjomis. „Labai įdomios buvo jo tikybos pamokos. Tai ne dogmos, ne plika didaktika. [...] Mano nuomone, tai buvo religinė filosofija, krikščioniškoji etika, mintys apie meilę žmogui, apie luomų santykius, labdarą, apie tikrą dženelmaniškumą, reikalaujantį tvirtumo, ištikimybės, o kartu jautrumo ir pagarbos kitam, net skirtingai mąstančiam.“¹⁷ Kunigas P. Dambrauskas kėlė seminarijos darbo kokybę, pagrįstą akademinės rimties, tolerantiškumo ir krikščioniškosios moralės, savitarpio pagarbos principais.

Kunigo P. Dambrausko asmenybės poveikis pasireiškė ir sovietų laikais. Jo veiklos vertinimo problema atskleidė sovietų propagandos ir totalitarinės ateizacijos absurdiškumą.¹⁸ Ypač iškalingas epizodas su P. Dambrausko portretu. Apie 1970-uosius metus iš Maskvos komjaunimo Centro Komitetu atvykę atstovai pareikalavo jį nukabinti, o kartu panaikinti ir visą direktorių portretų galeriją.¹⁹

Sovietinis laikotarpis buvo sudėtingas. Ateistinė propaganda buvo laikoma kertiniu ugdymo principu mokytojus ruošiančiose institucijose. Tačiau daugelis mokyklos bendruomenės narių slapta tuokėsi bažnyčioje, krikštijo vaikus, o kai kurie įsitraukė ir į gana rizikingą krikščioniškąsias idėjas skleidžiančią veiklą. Dėstytojo lituanisto Justino Montvilos namuose jaunimas susitikinėjo su garsiuoju kunigu J. Zdebskiu, iš rankų į rankas buvo perdavinėjama „Bažnyčios kronika“, skaitomi iš užsienio gauti antikomunistiniai leidiniai.²⁰

Tuomet buvusią realią situaciją apibūdinti, remiantis ano laiko oficialiais dokumentais, problemiška, tačiau paskutinių sovietmečio dešimtmečių auklėjimo kryptį ir strategiją liudija patvirtintos pirmakursių adaptacijos gairės, kuriose per kultūrą, klasikinę muziką buvo siekiama būsimousių mokytojų priartinti prie esminių dvasinių vertybių bei prie krikščioniškosios kultūros paveldo apraiškų.²¹

Prasidėjus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui, atsirado vilčių, kad netrukus gali būti leista dėstyti tikybą bendrojo lavinimo mokyklose, buvo susirūpinta bent minimaliai paruošti žmones, galinčius talkinti kunigams dėstant tikybą. Ši idėja buvo iškelta 1989 m. balandžio mėn. Steigiamajame katalikiško moterų sambūrio „Caritas“ suvažiavime. 1989 m. lapkričio 29 d. Liaudies švietimo ministras Henrikas Zabulis ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas kardinolas Vincentas Sladkevičius pasirašė bendrą susitarimą, kuriame sakoma, kad parapijų vadovai (klebonai) gali steigti parapijines tikybos dėsty-

mo mokyklas, o švietimo institucijos skiria tam tinkamas patalpas tėvų pageidaujamos bendrojo lavinimo ir kitose mokyklose. Vyskupų Konferencijai paliekama teisė skirti tikybos mokytojus ir autoritetingai spręsti tikybos mokymo turinio bei kadrų klausimus, apie savo sprendimus informuojant Liaudies švietimo ministeriją.²²

Atgavus Lietuvai nepriklausomybę, vykstant Marijampolės aukštesniosios pedagogikos mokyklos reorganizavimo ir plėtos procesams, krikščioniškosios savimonės ugdymo, tikybos mokytojų rengimo tinkamiausio modelio paieškų patirtis prasidėjo siekiant sudaryti sąlygas, kad tikybą mažakomplektėse mokyklose galėtų dėstyti tie patys pradinį klasių mokytojai. Todėl, susitarus su Marijampolės aukštesniosios pedagogikos mokyklos vadovybe, nuo 1992–1993 mokslo metų buvo įvestas fakultatyvinis katechetikos kursas (vėliau pavadintas religinio ugdymo didaktika). Išklausiems 80 valandų kursą ir atliksiems pedagoginę praktiką, buvo leidžiama, jei reikėjo, dėstyti tikybą mažakomplektėje mokykloje ar savo pradinėje klasėje.²³

Tuo metu pasiręngti tikybos mokytojų rengimui daug padėjo Marijampolėje įsikūrusi Vilkaviškio vyskupijos kurija. Po atliktų specialistų poreikio tyrimų buvo nuspręsta šios specialybės mokytojus iš pradžių rengti būsimiems pradinį klasių mokytojams suteikiant tikybos mokytojų specializaciją. „Mokyklos vadovybei susitarus su Vilkaviškio vyskupu ir gavus pritarimą iš LR Švietimo ir mokslo ministerijos buvo sudaryta pradinį klasių mokytojų grupė su katalikų tikybos mokymo specializacija.“²⁴ Taip 1994 m. bendradarbiaujant su Vilkaviškio vyskupijos kurija ir jai pritarus priimti 25 moksleiviai į pradinį klasių mokytojų specialybės grupę su tikybos mokymo specializacija.

Numatyta kasmet suformuoti vieną specialią akademinę grupę, kurioje be pradinio mokymo studijų programos būtų studijuojamos ir teologinės disciplinos pagal tikybos pedagogikos studijų programą ir taip gaunama būtina kvalifikacija, leidžianti dėstyti tikybą ne tik pradinukams, bet ir pagrindinėje (tuo metu devynmetėje) mokykloje. Naujos specialybės įvedimas pareikalavo daug pastangų – reikėjo greitai kurti studijų programą, telkti reikiamų specialybių kvalifikuotus dėstytojus ir sudaryti bent minimalias materialines sąlygas: pradėtas rengti katechetikos kabinetas, kaupiama teologinė literatūra bei katechetinė metodinė medžiaga.²⁵

Pirmąsias tokios specializacijos programos padėjo sudaryti prie Vilkaviškio kurijos veikusi aukštesnioji katechetų mokykla, jos vadovė ses. L. Rimkevičiūtė, VDU Teologijos fakulteto dekanas kun. doc. V. S. Vaičiūnas, Marijampolės dvasininkai, ypač kun. teologijos dr. L. Lešinskas, vėliau, 1999 m., ir Vilkaviškio vyskupijos Marijampolės palaimintojo Jurgio Matulaičio kunigų seminarijos dėstytojai.²⁶ Teologijos disciplinų programos buvo analogiškos Aukštesniosios katechetų mokyklos programoms.

Pirmieji teologinius dalykus bendradarbiaudami dėstė kunigai: kun. Juozas Barkauskas (pirmasis mokyklos kapelionas po Nepriklausomybės atkūrimo), kun. teologijos dr. Leonas Lešinskas, kun. Gintaras Urbštas, kun. Gintas Černauskas, kun. Antanas Matusėvičius, kun. A. Jakušovas, kun. R. Repšys, kun. Vaidotas Labašauskas, kun. Mindaugas Puidokas; pašvęstojo gyvenimo asmenys: ses. Laimutė Rimkevičiūtė; pasauliečiai: mokytoja metodininkė Zita Storpirštienė, Živilė Advilonienė, Aldona Juodgudytė, Arūnas Budreckis, Vida Balickienė. Pedagoginei stebimajai, mokomajai praktikai vadovavo Zita Storpirštienė, vėliau Vida Balickienė.

1998 m. pradinį klasių ir tikybos mokytojų diplomai įteikti 23 absolventams. Nuo 1998 iki 2005 metų parengta 167 šios srities specialistai. Mokytojai, įgiję šią kvalifikaciją, dirba ne tik Marijampolės miesto bei apskrities, bet ir kitų šalies regionų mokyklose. Daugelis jų baigė arba tęsia studijas Lietuvos universitetuose (ŠU, VPU, VDU).

1999 m. Lietuvos Vyskupų Konferencijos nuolatinė taryba inicijavo vieną Lietuvos katalikiškosios pedagogikos studijų koncepciją, taip buvo suderintos ir suvienodintos dėstomų dalykų programos, nustatytas minimalus disciplinų ir joms skirtų valandų skaičius. Marijampolės aukštesniosios mokyklos teologinių dalykų programos buvo koreguotos, suderintos ir atitiko duotus reikalavimus.

Taigi dabartinės Marijampolės kolegijos ESDF tęsia ilgąmetes pedagogų rengimo tradicijas. Marijampolės kolegija sudaro galimybę Pietvakarių Lietuvos regiono asmenims įgyti aukštąjį neuniversitetinį pedagoginį išsilavinimą bei perimti krikščioniškosios savimonės ugdymo tradicijas, kurių ištakos – Mokytojų seminarijoje, įsteigtoje dar 1919 m., dirbusių kapelionų, dėstytojų kunigų diegtas ugdymase. Tikybos mokytojų rengimas pradėtas 1994 m., kai suvokiant pedagogų rinkos ypatumus imta rengti pradinio ugdymo specialistus, turinčius tikybos mokymo specializaciją. Tai galima vertinti kaip labai įžvalgų ir racionalų, pedagogų poreikio ypatumais bei tyrimais paremtą mokyklos sprendimą. Toks pasirengimas padeda absolventams sėkmingiau konkuruoti pedagogų rinkoje. Be to, įsidarbinę mažose rajoninėse mokyklose tokie specialistai įgyja geresnes perspektyvas gauti didesnę pedagoginę krūvį ir taip užsitikrinti stabilesnį pragyvenimo lygį.

Tikybos mokytojų rengimo tobulinimo būdų ieškojimas Marijampolės kolegijoje

Pietvakarių Lietuvos regione siekiant sudaryti krikščioniškojo tapatumo stiprinimo prielaidas bus remiamasi Marijampolės kolegijos tikybos mokytojų rengimo tobulinimo, tinkamiausio modelio ieškojimo patirtimi kaip aukštųjų neuniversitetinių studijų siekiu išsaugoti tautos krikščioniškąją tapatybę. Marijampolės kolegija aktyviai bendradarbiauja su Marijampolės savivaldybe ir Marijampolės apskritimi, siekdama įgyvendinti europietiškąjį švietimo matmenį Pietvakarių Lietuvos regione.

Marijampolės kolegija, remdamasi Lietuvos Švietimo koncepcijos 7 dalies „Pedagogų rengimas“ nuostata, kurioje teigiama, kad „Lietuvos švietimo (...) atsinaujinimo tikslai gali būti sėkmingai įgyvendinti tiktaip parengus pedagogus, gebančius kuo visapusiškiau išugdyti besimokančio žmogaus fizines ir dvasines galias, sudaryti sąlygas laisvai skleisti individualybei ir tobulėti asmenybei²⁷, siekia rengti tokius pedagogus, kurie būtų įgiję ne tik profesines kompetencijas, bet ir išsiugdę krikščioniškąją savimonę bei tapatybę, tvirtas vertybinės nuostatas. Švietimas turi padėti asmeniui siekti naujų kompetencijų ir kvalifikacijų, reikalingų jo profesinei karjerai ir gyvenimo įprasminimui.“²⁸

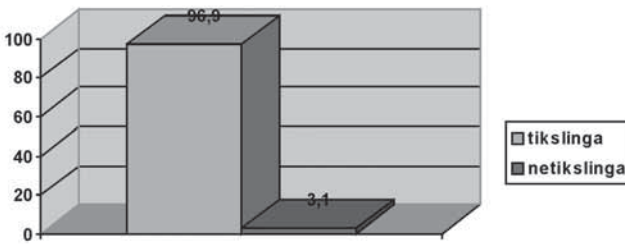
Dėl šiandienų transformacijų randantis vertybių pliuralizmui, amorfiškam socialinės kontrolės mechanizmui kaip atsvarą reikėtų aktualizuoti krikščioniškosios savimonės svarbą, įtvirtinant sąmoningą krikščioniškąjį tapatumą Lietuvoje. Todėl svarbu vykdyti taikomuosius sociologinius tyrimus (geriausia kokybinius) tiriant religinio tapatumo kaitą, visuomenės poreikius ir remiantis gautais rezultatais modifikuoti esamas ar kurti naujas mokytojų rengimo studijų programas. Mokytojai, skatindami dėl transformacijų

kintantį visuomenės narių etnokultūrinį, pilietinį ir socialinį, religinį sąmoningumą bei tapatumą, gali padaryti lemiamą įtaką Lietuvos ateičiai.

Deja, dėl susiklosčiusio Lietuvos valstybės istorinio likimo mokytojų rengimo tyrimai buvo ideologizuoti, todėl nebuvo sukurta ir išplėtota moksliskai pagrįsta šiuolaikinė mokytojų rengimo teorija bei praktika.²⁹

Todėl Edukologijos ir socialinio darbo fakultetas, siekdamas ir toliau tobulinti pedagogų rengimą, kad jis atitiktų šiandienos besikeičiančios, besimokančios Lietuvos visuomenės reikalavimus, 2001 m. atliko empirinį tyrimą. Jo tikslai buvo išsiaiškinti tikybos mokytojui keliamus reikalavimus, šių dalykų mokytojų profesines kompetencijas, dorinio ugdymo (tikybos) pedagogikos specialistų pagrindinei mokyklai poreikį Pietvakarių Lietuvos regione bei išsamiau iširti dvigubos specialybės pedagogų poreikį.

Taigi šis tyrimas yra pirmasis bandymas analizuoti dvigubos specialybės – lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) – mokytojų poreikio ypatumus. Tyrimo metu paaiškėjo, kad 96,9 procentai respondentų mano, jog tikslinga rengti dviejų sričių pedagogus (plg. 1 pav.).³⁰

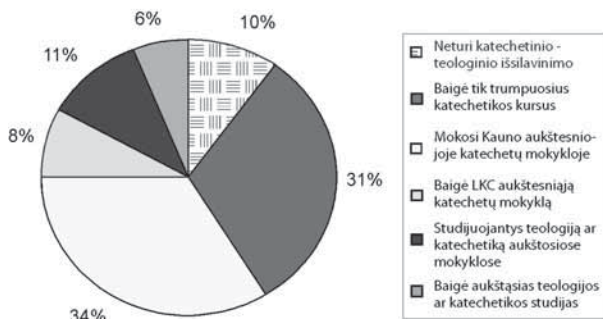

1 pav. Požiūris į dviejų sričių pedagogų rengimą

Marijampolės kolegija, suvokdama bei atsižvelgdama į susidariusią tuo metu tikybos mokytojų pasirengimo pedagoginiam darbui situaciją (žr. 2 paveikslą³¹), pastebėjo, kad tarp jų yra nemaža dalis nekvalifikuotų mokytojų: 10 procentų 1999–2000 mokslo metais tikyba dėstančių mokytojų neturėjo šio dalyko katechetinio – teologinio išsilavinimo, net 31 procentas buvo baigę tik trumpuosius katechetikos kursus, 34 procentai dar tik mokėsi aukštesniojoje katechetų mokykloje. Todėl kolegija įvertindama bei atsižvelgdama į gautus rezultatus siekia rengti platesnio profilio specialistus, turinčius ir teologinį pasirengimą, ir taip prisitaikyti prie pedagogų rinkos pokyčių. Ateities pedagogas turėtų būti universalesnis – tai padėtų jaunam specialistui lengviau prisitaikyti prie darbo rinkos ir sėkmingiau joje konkuruoti, todėl vis labiau paklausūs tampa dvi specialybės turintys pedagogai.

2001 m. Švietimo ir mokslo ministerijai pasiūlius, buvo nutarta sudaryti naują neuniversitetinių studijų programą, rengiančią lietuvių kalbos ir tikybos mokytojus pagrindinei mokyklai. Nujos neuniversitetinių studijų programos rengimo grupė, atlikusi pedagogų Pietvakarių Lietuvos regione specialistų poreikio tyrimą, sudarė naują studijų programą bei atliko programai įgyvendinti reikalingą išteklių analizę.

Tikybės mokytojų katechetinis teologinis išsilavinimas 1999/2000 m. m.

2 pav. Dorinį ugdymą (tikybą) dėstančių mokytojų pasirengimo pedagoginiam darbui ypatumai procentais, 1999–2000 mokslo metais³²

Remiantis tyrimo rezultatais, dokumentais, reglamentuojančiais Švietimo koncepciją bei katalikų tikybės mokymą, buvo sudaryta tikybės pedagogikos standartizuota neuniversitetinių studijų programos dalis (toliau – standartas).³³ Remiantis šiuo standartu buvo sudaryta pradinio ugdymo pedagogikos su tikybės mokymo specializacija studijų programa bei dvigubos specialybės – lietuvių kalbos ir tikybės pedagogikos studijų programa. Šios studijų programos parengtos, vadovaujantis sukurtaisiais standartais ir tikslingai orientuotos į profesinių kompetencijų suteikimą būsimam absolventui.³⁴ Kiekvienas šių programų modulis per savo tikslus siekia ne mažiau kaip trijų profesinių kompetencijų ir tarpdalykiniais ryšiais glaudžiai siejasi su kitų dalykų turiniu. Tarp jų ir teologinių dalykų moduliai, kurių prasmingumą pabrėžė K. Pukelis, analizuodamas mokytojų rengimą ir pabrėždamas filosofinių bei teologinių studijų, lemiančių mokytojo principinius sprendimus, vertę.³⁵

Neuniversitetinėse studijose ypatingas dėmesys skiriamas pedagoginės praktikos kokybei. Įvairios praktikos sudaro ne mažiau kaip 20 kreditų ir prasidėjusios tolygiai ilgėja. Šios neuniversitetinės programos tikslas – teikti į praktinę veiklą orientuotą aukštąjį išsilavinimą.

Ieškant lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybės) mokytojų kompetencijų sąsajų, buvo atsižvelgta į dokumentus, reglamentuojančius katalikų tikybės mokymą. Buvo remtasi nuostatomis, aktualiomis pedagogų rengimui. Ypač svarbi mintis, kviečianti ugdyti tikėjimą, atsižvelgiant į aplinkybes, situacijas, žmonių mentalitetą, kiekvienos kultūros ypatumus, „gyvybingai, prasiskverbiant į gelmes bei iki pat šaknų – plačia ir turtinga prasme, (...) visuomet pasirenkant žmogų ir tada žengiant prie asmeninių santykių tarpusavyje ir su Dievu“³⁶ atskleisti kiekvieno asmens neliečiamą orumą. „Mokytojo gyvenime ypatingo dėmesio vertas intelektualinis darbas: jo negalima suvokti atskirai nuo krikščioniško gyvenimo, o tik kaip atliepą į Dievo meilę ir Jo valios vykdymą. (...) Neįmanoma atskirti vienas nuo kito kultūrinio ir religinio pasaulių.“³⁷

Mūsų laikams yra priimtinesnis žmogaus liudijimas elgesiu ir jame atsispindinčiomis

krikščioniškomis nuostatomis negu vien iš lūpų į lūpas perteikiama informacija apie tikėjimo turinį. Ypač svarbu rengti ir formuoti tvirto tikėjimo mokytojus, „kurie būtų atviri ir pasauliui, ir Bažnyčiai“³⁸. Taigi remiantis minėtomis nuostatomis bei orientuojantis į aukštojo pedagoginio išsilavinimo lygį, buvo numatytos lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) mokytojo veiklos sritys:

- lietuvių kalbos ir literatūros bei tikybos mokymas;
- ugdymo proceso organizavimas;
- bendravimas ir bendradarbiavimas su ugdymo proceso dalyviais;
- profesinės ir religinės (teologinės) kompetencijos tobulinimas.

Šiose veiklos srityse numatytos įgytinos tam tikros tikybos ir lietuvių kalbos mokytojo kvalifikacijos. Tikybos mokytojo kompetencijos praturtina ir išplečia lietuvių kalbos mokytojo specialybėje įgyjamas profesines–pedagogines kompetencijas.³⁹

Studentams, išklausiems visus studijų plane numatytus dalykus, pasiekusiems studijų tikslus ir įgijusiems profesines kompetencijas, išlaikiusiems baigiamuosius egzaminus arba apgynusiems baigiamąjį darbą, suteikiama lietuvių kalbos ir tikybos mokytojo kvalifikacija.

Ši aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo programa skirta parengti pagrindinės mokyklos lietuvių kalbos ir tikybos mokytoją, gebantį kvalifikuotai vykdyti Bendrojo lavinimo mokyklos mokymo planuose bei lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) programose keliamus reikalavimus bei organizuoti papildomą ugdymą.

2001 m. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 1181 studijų programa buvo

1 lentelė. Teologinių dalykų dėstytojų kontingentas 2001–2006 mokslo metais

Dėstytojo vardas, pavardė	Dėstomi dalykai
Doc. fil. dr. Faustas Jončys	Religijos filosofija, religijos filosofijos istorija
Kun. teol. dr. Arūnas Poniškaitis	Liturgika ir pastoracinė katechezė, bažnytinės teisės pagrindai, dvasingumo teologija
Kun. teol. dr. Rimas Skinkaitis	Dogminė teologija
Kun. teol. dr. Kęstutis Žemaitis (kolegijos kapelionas)	Liturgika ir pastoracinė katechezė, Bažnyčios istorija ir vidaus teisė,
Ses. Rasa Palaimaitė	Teologijos įvadas ir prigimtinė teologija, Šventojo Rašto teologija ir tradicija
Kun. teol. lic. Virginijus Grigutis (buvęs kolegijos kapelionas)	Šventojo Rašto teologija ir tradicija
Kun. dr. Algirdas Kanapka	Moralinė teologija, dvasingumo teologija
Kun. fil. lic. Remigijus Veprauskas	Religijos filosofija, teologijos įvadas ir prigimtinė teologija
Ses. Sigutė Kopalinskaitė	Dvasingumo teologija
Teol. mgr. Salomėja Karasevičiūtė	Dvasingumo teologija
Kun. teol. mgr. Vitas Eidukaitis	Fundamentinė ir dogminė teologija
Teol. mgr. Lina Valatkaitė	Fundamentinė ir dogminė teologija, liturgika ir pastoracinė katechezė, Bažnyčios istorija ir vidaus teisė, katechetika, dorinis ugdymas (tikyba), integruota mokomoji praktika
KU religinio ugdymo magistrantė Vida Balickienė	Katechetika (religinio ugdymo didaktika) stebimoji, integruota mokomoji tikybos mokymo praktika, dorinis ugdymas (tikyba)

patvirtinta ir šiuo metu pagal šią programą studijuoja 4 grupės (1 LT, 2 LT, 3 LT, 4 LT dieninių studijų forma) ir 1 grupė (neakivaizdinių studijų forma). Iš viso studijuoja 74 studentai.

2001 m. įkūrus Lituanistikos ir religijos mokslų katedrą, toliau buvo stengiamasi stiprinti materialinę-techninę bazę, rūpintis specialistų rengimo kokybe, surinkti aukštos kvalifikacijos specialistus.

Toliau tęsiama teologinių dalykų dėstymo tradicija – religijos (teologinius) mokslus kolegialiai bendradarbiaudami dėsto ne tik tinkamą pasirengimą turintys pasauliečiai, bet ir aukštos kvalifikacijos kunigai bei vienuoliai. Per šiuos mokslo metus dirbo teologijos mokslų daktarai: doc. dr. F. Jončys, teol. dr. A. Poniškaitis, kun. teol. dr. Rimas Skinkaitis, moralinės teol. dr. A. P. Kanapka, teol. dr. K. Žemaitis. Aukštos kvalifikacijos dėstytojai ir toliau bendradarbiauja su Marijampolės kolegija, aktyviai dalyvauja sudarant neuniversitetinių tikybos mokytojų studijų programas bei tobulinant ir įgyvendinant teologinių dalykų programas.

Marijampolės kolegijoje 2001–2006 mokslo metais teologinio ciklo dalykus dėstančių dėstytojų kontingentą atspindi 1 lentelė.

Neuniversitetinių studijų programoje, orientuotoje į praktinę veiklą, ypatingas dėmesys skiriamas pedagoginės praktikos kokybei. Įvairios praktikos sudaro ne mažiau kaip 20 kreditų ir prasidėjusios tolygiai ilgėja. Marijampolės kolegija yra sudariusi bendradarbiavimo sutartis dėl studentų pedagoginės praktikos su Marijampolės vidurinėmis mokyklomis. Integruotos mokomosios praktikos dvišalės studentų praktinio mokymo sutartys sieja su Marijampolės Petro Armino-Trupinėlio, R. Stankevičiaus vidurinėmis mokyklomis, o dėl išsinesis savarankiško darbo praktikos sudaromos trišalės sutartys tarp studento, kolegijos ir mokyklos. Tikybos mokytojų rengimo darbe bendradarbiauja mokytoja metodininkė Laimutė Krutulienė (VDU, krikščioniškoji pedagogika), pradinių klasių metodininkė Rasa Martinkevičienė, pradinių klasių vyresniosios mokytojos Aušrelė Dujauskienė, Elena Gvazdaitienė, Monika Čieškuvienė ir kt.

Marijampolės kolegija aktyviai bendradarbiauja su Marijampolės apskritimi bei su Vilkaviškio vyskupija. Ši institucija aktyviai dalyvauja siekiant Marijampolės apskrities 2005–2004 metų strateginio veiklos plano bei Marijampolės savivaldybės plėtros iki 2010 metų strateginio plano tikslų. Marijampolės savivaldybės meras Vidmantas Brazys oficialiame rašte Dėl Lietuvos kalbos ir dorinio ugdymo mokytojų rengimo Marijampolės kolegijos direktoriui Sigitui Valančiui akcentavo, jog Marijampolės kolegija – „vienintelė neuniversitetinė institucija šalyje, rengianti dviejų sričių – lietuvių kalbos ir tikybos pedagogikos – specialistus. Dvigubą specialybę turintys mokytojai gali lengviau prisitaikyti prie rinkos sąlygų. Be to, lietuvių kalbos ir tikybos pedagogikos studijos Marijampolės kolegijoje sudaro palankias sąlygas savivaldybės abiturientams įgyti aukštąjį neuniversitetinį pedagoginio profilio išsilavinimą, reikalaujantį iš studentų mažesnių materialinių, psichologinių ir kt. resursų.“⁴⁰

Vilkaviškio vyskupas Juozas Žemaitis MIC, vėliau Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila oficialiais raštais pritarė tokiam Marijampolės kolegijos studijų programos rengimui. „Labai džiaugiuosi Jūsų vadovaujamos mokyklos darbu Tautos atgimimo ir dvasinės pažangos labui. Jūs ne tik ruošiate aukštos kvalifikacijos mokytojus, bet ir jautriai reaguojate

į nūdienos visuomenės poreikius lavindami tokius specialistus, kurių labiausiai šiandien trūksta. Kaip malonų pavyzdį galiu paminėti pagrindinės mokyklos lietuvių kalbos mokytojų, kurie taip pat tampa ir tikybos mokytojais, ruošimo programą.⁴¹

Lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų kompetencijų dermė ir sąsajų prasmingumas

Kolegiją pasirenkantys būsimieji studentai, veikiami sekularizacijos, dažnai turi tik labai fragmentišką krikščioniškojo tikėjimo supratimą, perimtą iš šiuolaikinės mokyklos bei visuomenės. Todėl prasminga būtų ieškoti lietuvių kalbos bei tikybos mokytojų kompetencijų dermės ir sąsajų. Toks mokytojas galėtų sėkmingai žadinti mokykloje vaiko dvasines galias, ugdyti visavertę asmenybę, padėti įgyti krikščioniškąją tapatybę.

Tarp literatūros ir tikybos dėstymo medžiagos galima išvelgti daug sąsajų.

Rašytojai ir poetai apmąsto savo gyvenamojo laikotarpio idėjas, nuotaikas bei troškimus ir verbalizuoja ne tik teigiamus, bet ir krizinius reiškinius, atveria tikrovės daugiasluoksniškumą bei ieško naujų kalbinio pavidalo suteikimo galimybių gyvenimiškai bei religinei patirčiai perteikti⁴². Lietuvių literatūros mokytojas, turintis tikybos mokytojo kvalifikaciją, gali nedeformuotai (nesukarikatūrintai) atskleisti kūrėjų (rašytojų, poetų), išsaugojusių krikščioniškąją tapatybę, atsivertimą, Dievo patyrimą, skatinimą įsitraukti į aktyvų pasaulio gėrio (Dievo karalystės) kūrimą bei šių išgyvenimų padarinius asmenybės brandai ir kūrybai,⁴³ kokią gyvenimo prasmę, moralinius kriterijus tokie išgyvenimai atveria.

Ypač daug galimybių teikia literatūros analizė. Religija (religiniai įvaizdžiai, simboliai ir pan.) literatūroje suvokiama kaip paveldas, įsismelkęs į kultūros vertybes ir stilių. Šias dvi autonomiškas sritis jungiantis matmuo yra moralė, tikėjimo ir kūrybos simbiozė, grindžiama tikėjimo paskatintu tikrovės potyriu. Krikščioniškumas literatūroje egzistuoja kaip prisiminimas, kaip siekis simboline kalba atgaivinti, iškoduoti istoriškai pamirštus ir kartu į žmogų dialogiškai besikreipiančius šventumo (sakralinius) ženklus. Modernizmo epochoje žmogus nebesijaučia priklausęs šventybei, todėl užmirštus sakralinius ženklus kompetentingas asmuo (tai galėtų būti lietuvių literatūros mokytojas, turintis teologines kompetencijas) turi padėti iškoduoti, suprasti, prisiminti, taip gražinti žmogaus egzistencijai simbolinį matmenį.⁴⁴ Ypač poezijos kūriniuose nuolatos susiduriame su egzistencinėmis žmonių nuostatomis ir klausimais, „atvirumu slėpiniui ir galutiniam žmogiškos egzistencijos pagrindui, tačiau, iš kitos pusės, susiduriame ir su krikščioniškojo religinio mentaliteto bei krikščioniškosios religinės praktikos nesupratimu“⁴⁵. Todėl ypač svarbu teisingai teologiškai įvertinti bei teisingai atskleisti tokių klausimų giluminius motyvus, tikslus bei siekius.

Mokytoju, atradusiu nepraeinančius, amžinuosius orientyrus bei vertybes, mokytoju – kelrode žvaigžde – galėtų sėkmingai tapti lietuvių kalbos mokytojas, turintis teologines kompetencijas. Būdamas sąmoningas, išsilavinęs krikščionis, atviras pasauliui ir Katalikų Bažnyčios mokymo patirčiai, galėtų prasmingai atskleisti dvasinių vertybių susiformavimo tikrąsias priežastis bei vertinimo skalę. Kas yra žmogus? Iš kur ateiname ir kur einame? Kodėl gyvename pasaulyje? Koks žmogaus gyvenimo tikslas ir prasmė? Kodėl reikia būti geram ir nedaryti niekam blogo? Kas yra gera, o kas yra geriausia? Ką

ir kaip pasirinkti? Kokie konkrečiau pasirinkimo padariniai? Tokie ir panašūs klausimai šiandien jaudina daugelį žmonių, tarp jų ir mokinius. Tikintis, kompetentingas lietuvių kalbos ir tikybos mokytojas turi daugiau galimybių išreikšti krikščionišką tikėjimą ne tik savo žodžiais, bet ir nuolatiniu bendravimu su mokiniais ir per lietuvių kalbos pamokas, paremtu krikščioniškosiomis vertybinėmis nuostatomis, subtiliu menininkų gyvenimo bei kūrybos vertinimu.

Taip ugdomas jaunas žmogus taps imlus krikščioniškajai kultūrai, bus atvestas į sąmoningo pasirinkimo kryžkelę, kurioje jau jis pats kels klausimus – kodėl, kam yra skirtas jo gyvenimas, kokia jo gyvenimo prasmė, misija ir kas yra tos užduoties, misijos šeimininkas.⁴⁶ Mokytojas, turintis lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų profesines kvalifikacijas, gali tapti mokiniui sektinu autoritetu, draugu, atsiliepančiu į jo rūpesčius ir problemas. Toks mokytojas gali daryti žymią įtaką jauno žmogaus vertybių bei asmenybės formavimuisi, saviraiškos, savirealizacijos būdų, neprieštaraujančių krikščioniškajai moralei, paieškai.

Taigi Marijampolės kolegijos pedagogų rengimas yra orientuotas į regionui plėtoti reikalingos visuomenės, imlios švietimui ir krikščioniškajai kultūrai, kūrimą.

Kolegija siekia garantuoti Lietuvos aukštojo mokslo ir Europos standartus atitinkančių studijų programų turinį, modernų mokymo(si) procesą. Kolegijoje sudarytos tinkamos sąlygos įgyti reikiamas dvejų specialybių kompetencijas. Studijų procesas kolegijoje įvairus mokymo(si) formomis ir metodais. Studijos vyksta ne tik fakulteto kabinetuose, mokyklų klasėse, bet ir distancinio mokymo centre. Įdomus ir turiningas būsimųjų pedagogų laisvalaikis. Šalia vakaronių, literatūrinių vakarų ir kitų renginių studentai kviečiami dalyvauti akademinės sielovados projekte. 2001 m. kolegijos kapelionas dr. R. Skinkaitis ir V. Balickienė sudarė akademinę sielovados projektą. Pagrindinis jo tikslas yra burti brandžią, aktyvią, atvirą akademinę bendruomenę, ugdančią savo krikščioniškąjį dvasingumą, besidalijančią idėjomis, sumanymais, kuriančią bendradarbiavimo aplinką ir bičiulystės dvasią. Pagrindiniai akcentai: bendruomeniškai švęsti šv. Mišias, kuriose aktyviai dalyvautų studentai, organizuoti teminius susitikimus su kolegijos kapelionu po šv. Mišių Šv. Vincento Pauliečio parapijos salėje (Šv. Rašto nagrinėjimas, dalijimasis išvalgomis, agapė). Tradiciniais tapo Advento, Gavėnios vakarai, susitikimai, renginiai, kuriuose yra dalyvavę kunigų seminarijos klierikai, įdomūs žmonės (aktorės D. Kazragytės pasidalijimas dramatiško Tiesos ieškojimo kelio išgyvenimais, susitikimai su kun. Kęstučiu Rugevičiumi, kun. Arūnu Kazlausku). Būsiesiems lietuvių ir tikybos mokytojams ypač reikšmingas lektoriaus kun. dr. A. P. Kanapkos eilių knygos „Iš manojo credo“ pristatymas, jo meninių nuotraukų Šventojo Rašto motyvais paroda ir kt.

Siekdami atsivelti į regiono pedagogų poreikius, Marijampolės kolegijos dėstytojai veda dalykinius seminarus, skaito paskaitas, plėtoja mokslo tiriamąją veiklą, rengia mokslines konferencijas, teikia konsultavimo paslaugas visuomenei ir socialiniams partneriams. Tyrimų rezultatai pateikiami mokslinėse konferencijose, publikuojami konferencijos medžiagos leidiniuose. Tai suteikia galimybę tyrimų rezultatais bei rekomendacijomis pasinaudoti regiono, respublikos visuomenei. Litanistikos ir religijos mokslų katedros iniciatyva rengiami seminarai, kurie būtų naudingi ir katedros dėstytojams, ir studentams, ir jau dirbantiems pedagogams praktikams. Galima būtų paminėti katedros dėstytojų organizuotus seminarus: „Advento idėjų įgyvendinimo galimybės mokykloje

ir namie“, „Velykų papročiai. Baltiškoji ir krikščioniškoji tradicija“. Seminarų metu dalyvaujant ir kolegijos kapelionui suteikiama ne tik daug informacijos, bet ir duodama daug praktinių nuorodų, kaip galėtų natūraliai skleisti baltiškųjų motyvų ir krikščioniškųjų prasmių jungtys šiandieninėje kultūroje.

Siekiami palaikyti tarptautinius ryšius, domėtis pedagogine patirtimi. Susitikime su delegacija iš Norvegijos Bergeno miesto buvo dalijamasi pedagogų rengimo patirtimi užsienyje, Austrijos religijos pedagogai dalijosi tikėjimo perdavimo per gyvenimišką patirtį subtilumais.

Marijampolės kolegija siekia atitikti Europos aukštojo mokslo tikslus bei reikalavimus. Tai liudija kolegijos teikiamų neuniversitetinių studijų, orientuotų į darbo rinkos poreikius, prieinamumas, studijų formų (dieninių, dalinių, nuotolinių) įvairovė. Studijos naujoviškai grindžiamos kompetencijomis, sudarytos studentų papildomo ugdymo (būreliai, klubai, kolektyvai) sąlygos. Lanksčiai reaguojama į studentų socialinius poreikius. Absolventai sėkmingai studijuoja (ir studijuos) tęstinėse universitetinėse studijose.

Mokytojai, kurių studijos grindžiamos kompetencijomis (tarp jų ir tikybos mokytojo), ugdydami dėl transformacijų kintantį visuomenės narių etnokultūrinį, pilietinį ir socialinį, religinį sąmoningumą bei tapatumą, gali padaryti lemiamą įtaką Lietuvos ateičiai. Tai galima vertinti kaip etnokultūrinio bei krikščioniškojo tapatumo stiprinimo prielaidą bei įžvalgų ir racionalų, pedagogų poreikio ypatumais bei tyrimais paremtą mokyklos sprendimą, leidžiantį sėkmingiau konkuruoti pedagogų darbo rinkoje.

Programos sukurtos, lieka jas įgyvendinti. Kokia bus Lietuvos, integralios Europos Sąjungos narės, visuomenės tautinė bei religinė savimonė (ir ar bus ji krikščioniškoji?) ypač priklausys nuo to, kokios bus parengtos šalies pedagogų studijų programos, kokie bus studijų tikslai ir kaip jie bus įgyvendinami. Mokymas ir mokytojų rengimo tobulinimas yra ypač svarbus visuomenės ateičiai.

Išvados

Apibendrinant išsakytas mintis galima padaryti šias **išvadas**:

- Kintantis Lietuvos švietimo sistemos pobūdis bei pažintis su Europos Sąjungos šalyse vyraujančiais pedagogų rengimo modeliais atskleidžia universalesnio, platesnio profilio pedagogų specialistų poreikį.
- Dabartinės Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakultetas tęsia ilgametės pedagogų rengimo tradicijas, pradėtas 1919 m. Marijampolės mokytojų seminarijoje. Atgavus nepriklausomybę, 1994 m. imta rengti pradinio ugdymo specialistus, turinčius tikybos mokymo specializaciją.
- Marijampolės kolegija, bendradarbiaudama su Marijampolės apskritimi bei su Vilkaviškio vyskupija, suteikia galimybę Pietvakarių Lietuvos regiono asmenims įgyti aukštąjį neuniversitetinį pedagoginį išsilavinimą bei perimti krikščioniškosios savimonės ugdymo tradicijas.
- Mokytojai, kurių studijos grindžiamos kompetencijomis (tarp jų ir tikybos mokytojo), ugdydami kintantį visuomenės narių etnokultūrinį, krikščioniškąjį religinį sąmoningumą, gali daryti įtaką Lietuvos ateičiai. 12 metų tikybos mokytojų rengimo patirtis

liudija tikybos mokytojų kompetencijų plėtros galimybių paieškas, ypač „Lietuvių kalbos ir tikybos pedagogikos“ neuniversitetinių studijų programoje, kurioje sudarytos sąlygos įgyti dvi pedagogines kvalifikacijas, dviejų specialybių – lietuvių kalbos ir tikybos mokytojo – kompetencijas. Tai galima vertinti kaip etnokultūrinio bei krikščioniškojo tapatumo stiprinimo prielaidą bei įžvalgų ir racionalų, pedagogų poreikio ypatumais bei tyrimais paremtą mokyklos sprendimą.

- Lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų kompetencijų dermė ir sąsajų prasmingumas plečia mokytojo erudiciją, suteikia tinkamą pasirengimą dorinio ugdymo darbu mokykloje bei lemia pedagogo krikščioniškąjį tapatumą ir asmenybės brandą.

- Programos sukurtos, belieka jas įgyvendinti. Kokia bus Lietuvos, integralios Europos Sąjungos narės, visuomenės tautinė bei religinė savimonė (ir ar bus ji krikščioniškoji?) ypač priklausys nuo to, kokios bus parengtos šalies pedagogų studijų programos, kokie bus studijų tikslai ir kaip jie bus įgyvendinami. Mokymas ir mokytojų rengimo tobulinimas turi ypač svarbią reikšmę visuomenės ateičiai.

R e k o m e n d a c i j o s . Marijampolės kolegijoje vis mažiau priimant studentų į pradinį klasių pedagogikos specialybę ir plėtėjant siūlomų specializacijų spektrui (užsienio kalbų, šokio pedagogikos, muzikos pedagogikos, tikybos pedagogikos specializacijos) studentai pirmenybę atiduoda ne tikybos pedagogikos specializacijai.

Todėl siekiant išsaugoti tikybos mokytojų rengimo tęstinumą Pietvakarių Lietuvos regione, labai svarbu puoselėti ir išlaikyti dvigubą lietuvių kalbos ir tikybos pedagogikos specialybę. Ši specialybė telkia kolegijos lituanistus ir teologinių dalykų dėstytojus bendrystei, kolegialiam bendradarbiavimui, krikščioniškosios kultūros kūrimui bei puoselėjimui. Lituanistikos ir religijos mokslų katedra yra pajėgi tapti krikščioniškųjų vertybių ir tradicijų sklaidos centru Marijampolės apskrityje, sudarančiu sąlygas Pietvakarių Lietuvos regiono jaunimui siekti aukštojo neuniversitetinio pedagoginio išsilavinimo, etnokultūrinio bei krikščioniškojo tapatumo.

NUORODOS

¹ *Kavaliauskienė V.* Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas. Klaipėda. 2001. P. 82.

² *Jonas Paulius II.* Apaštalinė adhortacija *Catechesi Tradendae*. Vilnius. 1996. 43. 68. 130.

³ *Graham Rossiter.* Priežastys gyventi. Religinis ugdymas ir jaunų žmonių dvasingumo ir tapatybės ieškojimai // Religinis ugdymas kaip praktinė teologija. Marijonų talkininkų centras. 2005. P. 160–161.

⁴ Lietuvos Švietimo plėtotos strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003–2012 metai. 2003. P. 2.

⁵ *Žemaitis K.* Kai kurie tikybos dėstymo klausimai prieškarinio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose // Pedagogika. 2000. 46. P. 145.

⁶ *Stasiulevičiūtė S. A.* Apie galimybę sueuropinti tikybos mokymą // SOTER. 11 (39). 2003. P. 145.

⁷ Lietuvos katechezės vadovas. Kaunas: LKC. 1998. P. 121.

⁸ Ten pat. P. 73.

⁹ Gairės tikybos mokymui ir parapinei katechezei diferencijuoti // Bažnyčios žinios. 2003. Nr. 7.

¹⁰ *Tijūnėlienė O.* Katalikiškoji Lietuvos edukologija: integralumo linkmė. Klaipėda. 2003. P. 11.

¹¹ *Viliūnas V.* Istorinė atmintis ir krikščioniškosios savimonės ugdymas // Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste. Marijampolė. 2005. P. 18.

Ilgametis Marijampolės pedagoginės mokyklos pavaduotojas ugdymui Vytautas Viliūnas, šiuo metu besirū-

pinantis ESDF muziejumi, aptardamas mokyklos istorinius dešimtmečius, istorinių negandų dramatiškai padalytus į du kontrastingus laikotarpius, pabrėžia, kad abiejuose etapuose buvo daug to, ko pamiršti negalima. Buvo darbų, patirčių, vardu, kuriuos žinoti yra ne tik savigarbos, ne tik mūsų visavertės pilietinės savivokos sąlyga. Šis žinojimas gali nemaža duoti ir dabarties problemų suvokimui, visapusiškesnei būsimųjų tikybos mokytojų brandai.

¹² *Žemaitis K.* Kai kurie tikybos dėstymo klausimai prieškario Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose // *Pedagogika*. 2000. 46. P. 145.

¹³ Ten pat. P.147.

¹⁴ *Ramanauskaitė-Lukoševičienė K.* Turėjau laimę būti jo mokinė. Rankraštis. 1992. ESDF muziejus.

Marijampolės mokytojų seminarijos kapelionas 1932–36 metais buvo Vaclovas Balsys. Baigęs Vytauto Didžiojo universitetą, teologijos licenciatas kun. V. Balsys žavėjo seminaristus erudicija ir gebėjimu gyvai, patraukliai dėstyti tikėjimo tiesas. „Tai buvo jaunas, kupinas humoro žmogus, – rašė buvusi jo mokinė, vėliau aktorė, pedagogė, liaudies menininkė Irena Rutkauskaitė. – Gvildenant įvairiausių apologetikos klausimus, būdavo galima drąsiai sakyti savo nuomonę, pasiginčyti. Pamokose dažnai vykdavo diskusijos, bet visa tai vykdavo gyvai, geranoriškai, linksmai, su humoro doze. 2005 m. buvo minimas Budavonės miške bolševikų nukankinto kun. Vaclovo Balsio 100-metis.“

¹⁵ *Viliūnas V.* Aštuoni pedagogų rengimo dešimtmečiai Marijampolėje. Marijampolė. 1999. P. 25.

Apie Pijų Dambruską fakulteto muziejuje yra nemaža medžiagos – prisiminimų, jo laiškų, spausdintų tekstų, bet vis dėlto jo veikla dar nėra pakankamai įvertinta, jo darbai galėtų būti ir dabartinių studentų tyrimų objektas.

¹⁶ *Dundzila A.* Kunigas Pijus Dambruskas enciklopedijoje ir pusšimčio metų akimirksniuose // *Draugas*. 1989–06–28, 29, 30).

Viename laiške iš JAV kun. P. Dambruskas rašė, kad jis visą gyvenimą mokėsi užsienio kalbų, kad galėtų praversti duris „į Vakarų mąstyseną ir mokslo lobynus“. Studijuodamas, vėliau ir visai savarankiškai jis išmoko vokiečių, lenkų, lotynų, prancūzų, italų, anglų kalbas. Anot A. Dunzilos, tarnybos Bažnyčiai keliai jį vedė ne per paparinę pastoraciją, o per pedagogiką ir visuomenės švietimą.

¹⁷ *Karčiauskienė M.* Laiškas V. Viliūnui. 1992. ESDF muziejus.

Buvusi P. Dambrausko mokinė profesorė M. Karčiauskienė rašė, kaip jis giliai ir nuosekliai Marijampolės mokytojų seminarijoje dėstė pedagogiką, auklėjimo teoriją.

¹⁸ *Viliūnas V.* Istorinė atmintis ir krikščioniškosios savimonės ugdymas // *Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste*. 2005. P. 20.

Kunigo P. Dambrausko asmenybės poveikis savaip pasireiškė sovietiniais laikais. Jo vardas, jo veiklos vertinimo problema netikėtai ėmė parodyti sovietinės propagandos ir totalitarinės ateizacijos absurdiškumą. Net kompartijos centro komitete buvo sprendžiama problema, kaip „pasielgti“ su P. Dambrausko vardu. Mat Marijampolės mokytojų seminarijos 50-mečiui rašomoje istorinėje apybraižoje buvo įsakmiai nurodyta „išryškinti revoliucines seminarijos tradicijas“. Tokio pobūdžio tekste pagal sovietinės propagandos schemą kunigas P. Dambruskas turėjo būti traktuojamas kaip aršus tamsybininkas, kovojęs prieš pažangių idėjų sklaidimą. Kelis kartus teko taisyti tekstą ir derinti formuliuotes, kol cenzoriai leido šiek tiek sušvelninti vertinimą („vaidmuo prieštaringas: nepriimtina veikla auklėjimo srityje ir tam tikras teigiamas vaidmuo keliant mokymo lygį“).

¹⁹ *Viliūnas V.* Aštuoni pedagogų rengimo dešimtmečiai Marijampolėje. Marijampolė. 1999. P. 30.

Ypač iškalbingas epizodas su P. Dambrausko portretu. Apie 1970-uosius metus iš Maskvos komjaunimo CK atvykę aukšti pareigūnai buvo šokiruoti pamatę pedagoginės mokyklos muziejuje garbingoje vietoje iškabinatą kunigo portretą. Nieko nepadėjo aiškinimais, kad tai vieno iš reikšmingų buvusių mokyklos vadovų portretas. Teko jį nukabinti, o kartu panaikinti ir visą direktorių portretų galeriją. (Tiesa, ši „portretų istorija“, papasakota muziejaus lankytojams, pasitarnavo kaip įspūdinga sovietinės propagandos absurdų iliustracija

²⁰ *Viliūnas V.* Istorinė atmintis ir krikščioniškosios savimonės ugdymas // *Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste*. 2005. P. 21. Sovietinis laikotarpis buvo sunkus ir sudėtingas. Ateistinė propaganda buvo laikoma kertiniu ugdymo principu mokytojus ruošiančiose institucijose. Ir vis dėlto tarp besimokančiųjų atsiradavo tokių, kurie viešai išdrįsdavo pasakyti: „O aš tikiu. Aš einu į bažnyčią!“ Niekas – nei dėstytojai, nei mokyklos vadovybė – didesnio dėmesio ateistinei propagandai neskyrė. Daugelis slapta tuokėsi bažnyčioje, slapta krikštijo vaikus, o kai kurie įsitraukė ir į gana rizikingą krikščioniškąsias idėjas skleidžiančių veiklą. Dėstytojo Justino Montvilos namuose jaunimas susitikinėjo su garsiuoju kunigu J. Zdebskiu, iš rankų į rankas buvo perdavinėjama „Bažnyčios kronika“, skaitomi iš užsienio gauti antikomunistiniai leidiniai

²¹ Ten pat. P. 22. Apibūdinti tuomet buvusią realią situaciją, remiantis ano laiko oficialiais dokumentais, problemiška, tačiau iš vieno kito ir oficialaus dokumento galima būtų spręsti apie tam tikrą paskutinių sovietmečio dešimtmečių auklėjimo kryptį ir strategiją. Patvirtintos pirmakursių adaptacijos gairės liudija, kad jose akcentuojama pažintis su mokyklos ir miesto istorija, su mokyklos kultūrinėmis tradicijomis, pagrindiniai šios mokyklos vidaus gyvenimo principai – kasdienybės etika ir estetika, meninis–estetinis ugdymas(is) kaip neatskiriama studijų dalis, pažintis su profesionaliuoju menu: klasikinės muzikos koncertų klausymas, teatro spektaklių, dailės parodų lankymas ir t. t. Per kultūrą, per klasikinę muziką buvo siekiama būsimuosius mokytojus priartinti prie esminių dvasinių vertybių, prie krikščioniškosios kultūros paveldo apraiškų.

²² *Rimkevičiūtė L.* Tikybos mokytojų rengimo Marijampolėje ištakos // Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste. Marijampolės kolegijos leidybos centras. 2005. P. 23.

Ses. L. Rimkevičiūtė kalbėdama apie tikybos mokytojų rengimo ištakas Marijampolėje akcentuoja, jog prasižėdus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui atsirado vilčių, kad netrukus gali būti leista dėstyti tikybą bendrojo lavinimo mokyklose. Todėl buvo susirūpinta bent minimaliai parengti žmones, kurie galėtų talkinti kunigams dėstant tikybą. Ši idėja buvo iškelta 1989 m. balandžio mėn. Steigiamajame katalikiško moterų sambūrio „Caritas“ suvažiavime. 1989 m. lapkričio 29 d. Liaudies švietimo ministras Henrikas Zabulis ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas kard. Vincentas Sladkevičius pasirašė bendrą susitarimą, kuriame sakoma, kad parapijų vadovai (klebonai) gali steigti parapines tikybos dėstymo mokyklas, o švietimo institucijos skiria tam tinkamas patalpas tėvų pagedidajamose bendrojo lavinimo ir kitose mokyklose. Vyskupų Konferencijai paliekama teisė skirti tikybos mokytojus ir autoritetingai spręsti tikybos mokymo turinio bei kadrodų klausimus, apie savo sprendimus informuojant Liaudies švietimo ministeriją.

²³ Ten pat. P. 24.

²⁴ Tikybos mokymo dešimtmetis. Parengė ses. L. Rimkevičiūtė. Rankraštis. P. 62.

²⁵ *Viliūnas V.* Aštuoni pedagogų rengimo dešimtmečiai. Marijampolė. 1999. P. 134.

²⁶ *Viliūnas V.* Kelyje į aukštąją mokyklą. Marijampolė. 2004. P. 25.

²⁷ Plg. Lietuvos Respublikos Kultūros ir Švietimo ministerija. Lietuvos švietimo koncepcija, 1992. P. 28.

²⁸ Lietuvos Švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003–2012 metai. 2003. P. 2.

²⁹ *Pukelis K.* Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas: VDU. 2004. P. 7.

³⁰ Marijampolės aukštesniosios pedagogikos mokyklos moksleivių ir studentų, mokyklų vadovų, tikybos mokytojų požiūris į pagrindines mokyklos tikybos mokytojų paruošimo lygį ir šių specialistų poreikį. Empirinio tyrimo analizė. Marijampolė. 2001. P. 31.

³¹ *Advilonienė Ž.* Lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) mokytojų paklausos ir pasiūlos analizė. Marijampolė. 2001. P. 54.

³² Katalikų interneto tarnybos tinklalapis www.kit.lt

³³ *Balickienė V.* Tautinio ir religinio ugdymo sąsajų galimybės sudarant dorinio ugdymo (tikybos) mokytojų rengimo standarto projektą // Tautinis ir religinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje. Šiaulių universiteto leidykla. 2001. P. 8.

³⁴ *Laužackas R.* Mokymo turinio projektavimas. Standartai ir programos profesiniame rengime. Kaunas. 2000. P. 73–85).

³⁵ *Pukelis K.* Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas: VDU. 2004. P. 178.

³⁶ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas „Evangelii nuntiandi“ dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Kaunas. 1999. P. 19.

³⁷ *Leitner R., Badura H. ir kt.* Religijos pedagogika. 3 d. Pagalbinė medžiaga mokymo planui ir pamokoms. Kaunas. 1998. P. 131.

³⁸ *Jonas Paulius II.* Apaštalinė adhortacija Catechesi Tradendae. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. P. 58.

³⁹ *Balickienė V.* Lituanistikos ir dorinio ugdymo (tikybos) sąsajų beišskant // Ugdymo problemos realiųjų ir retrospektyvų kontekste. Marijampolės kolegijos leidykla. 2004. P. 19.

⁴⁰ Marijampolės savivaldybės mero Vidmanto Brazio oficialus raštas *Dėl Lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo mokytojų rengimo* Marijampolės kolegijos direktoriui Sigitui Valančiui.

⁴¹ Vilkaviškio vyskupo Juozo Žemaičio padėka Marijampolės kolegijos dekanui K. Traškevičiui.

⁴² *Vorglimer H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas. 2003. P. 314–315.

⁴³ *Trimakas K. A.* Žmogaus aukščiausi skrydžiai. Kaunas. 1996. P. 38

⁴⁴ *Jakaitė D.* Literatūros teologijos galimybės // Sambalsiai. Studijos, esė, pokalbis. Vilnius: Vilniaus dailės aka-

demijos leidykla. 2005. P. 388–389.

⁴⁵ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas. 2003. P. 315.

⁴⁶ *Trimakas K. A.* Žmogaus aukščiausi skrydžiai. Kaunas. 1996. P. 198.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Advilonienė Ž.* Lietuvių kalbos ir dorinio ugdymo (tikybos) mokytojų paklausos ir pasiūlos analizė. Marijampolė. 2001.
2. *Balickienė V.* Lituanistikos ir dorinio ugdymo (tikybos) sąsajų beiškant // Ugdymo problemos realiųjų ir retrospektyvų kontekste. Marijampolės kolegijos leidykla. 2004.
3. *Balickienė V.* Tautinio ir religinio ugdymo sąsajų galimybės sudarant dorinio ugdymo (tikybos) mokytojų rengimo standarto projektą // Tautinis ir religinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje. ŠU. 2001.
4. Bendrasis katechezės vadovas. Kaunas: LKC. 1998.
5. Dorinis ugdymas bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose: problematika ir perspektyvos. Kaunas. 2004.
6. *Dundzila A.* Kunigas Pijus Dambrauskas enciklopedijoje ir pusšimčio metų akimirksniuose // Draugas. 1989–06–28, 29, 30.
7. *Federavičienė E., Baniulis A. SJ.* Katalikiškojo ugdymo inovacijos Klaipėdos universitete // Krikščioniškumo akademinėje visuomenėje. Klaipėda. 2002.
8. Gairės tikybos mokymui ir parapiinei katechezei diferencijuoti // *Bažnyčios žinios*. 2003. Nr. 7.
9. *Graham Rossiter.* Priežastys gyventi. Religinis ugdymas ir jaunų žmonių dvasingumo ir tapatybės ieškojimai // Religinis ugdymas kaip praktinė teologija. Marijonų talkininkų centras. 2005. P. 160–161.
10. *Jakaitė D.* Literatūros teologijos galimybės // *Sambalsiai*. Studijos, esė, pokalbis. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla. 2005.
11. Jonas Paulius II. Apaštalinė adhortacija *Catechesi Tradendae*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
12. *Kavaliauskienė V.* Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas. Klaipėda. 2001.
13. *Laužackas R.* Mokymo turinio projektavimas. Standartai ir programos profesiniame rengime. Kaunas. 2000.
14. *Leitner R. Badura H. ir kt.* Religijos pedagogika. 3 d. Pagalbinė medžiaga mokymo planui ir pamokoms. Kaunas. 1998.
15. Lietuvos Respublikos Kultūros ir Švietimo ministerija. Lietuvos švietimo koncepcija. 1992.
16. Lietuvos Švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Švietimo gairės 2003–2012 metai. 2003.
17. Lietuvos Švietimo reformos gairės // *Sud. Dereškevičius P.* Vilnius: Valstybinis leidybos centras. 1993.
18. Marijampolės aukštesniosios pedagogikos mokyklos moksleivių ir studentų, mokyklų vadovų, tikybos mokytojų požiūris į pagrindinės mokyklos tikybos mokytojų paruošimo lygį ir šių specialistų poreikį. Empirinio tyrimo analizė. Marijampolė. 2001.
19. *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas „Evangelii nuntiandi“. Dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Kaunas. 1999.
20. *Pukelis K.* Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas. 1998.
21. *Pukelis K.* Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas: VDU. 2004.
22. *Ramanauskaitė-Lukoševičienė K.* Turėjau laimę būti jo mokinė. Rankraštis. 1992. ESDF muziejus.
23. *Rimkevičiūtė L.* Tikybos mokytojų rengimo Marijampolėje ištakos // Krikščioniškosios savimonės ugdymas kintančio pasaulio vertybių kontekste. Marijampolės kolegijos leidybos centras. 2005.
24. *Stasiulevičiūtė S. A.* Apie galimybę sueuropinti tikybos mokymą // *SOTER*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2003. Nr. 11 (39).
25. *Tijūnėlienė O.* Katalikiškoji Lietuvos edukologija: integralumo linkmė. Klaipėda. 2003.
26. Tikybos mokymo dešimtmetis 1990–2000. Parengė ses. Laimutė Rimkevičiūtė. Rankraštis. 2001.

27. *Trimakas K. A.* Žmogaus aukščiausi skrydžiai. Kaunas. 1996.
28. *Viliūnas V.* Aštuoni pedagogų rengimo dešimtmečiai. Marijampolė. 1999.
29. *Viliūnas V.* Kelyje į aukštąją mokyklą. Marijampolė. 2004.
30. Vilkaviškio vyskupo Juozo Žemaičio padėka Marijampolės kolegijos dekanui K. Traškevičiui.
31. *Vorgimier H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas. 2003.
32. *Zemaitis K.* Kai kurie tikybos dėstyto klausimai prieškario Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose // *Pedagogika.* 2000. 46.

Gauta: 2006 03 21

Parengta spaudai: 2006 12 20

Vida Balickienė

RELIGION TEACHER TRAINING AND FUTURE PROSPECTS AT MARIJAMPOLE COLLEGE

S u m m a r y

The changing nature of education in the EU and Lithuania increases the demand for more universal and broader specialization, which stimulates the search for new models of non –university teacher training.

The objective of this article is to discuss the training of religion teachers, possibilities for their broader competence and expediency, based on the 10-year experience of training religion teachers at Marijampole College. Subdisciplines of the Lithuanian language and religion and expediency of integration widen the outlook of a teacher and help to prepare for moral educational work at school. Competences in two specialities (the Lithuanian language and teacher of religion) enable graduates of compete more successfully in the work market of pedagogues.

The future of Lithuania especially will depend on the programs of teacher training and how they will be realized.

Fast changes of Lithuanian society and education, processes of European integration and acquaintance with dominating models of teacher training in European Union make clear the demand for more universal pedagogues.

At present the Faculty of Educology and Social work of Marijampole College continues long lasting teacher training traditions started at Marijampole Teacher Seminary in 1919. After the restoration of independence specialists of primary education with the specialization in religion teaching were started to train in 1994.

Marijampole college cooperating with Marijampole district and with the diocese of Vilkaviskis gives an opportunity to persons in the region of south-west Lithuania to gain higher non-university pedagogical education and take over training traditions of Christian self-consciousness and to gain real Christian identity (the Lithuanian language and religion pedagogy and Primary education with religion teaching specialization in non-university study programs).

Teachers whose studies are based on competences (teacher of religion among them too) while training changing ethno-cultural, Christian and religious consciousness of society members can influence the future of Lithuania. The experience of 12-year teacher training testifies the search of possibilities for competence development of religion teachers especially in The Lithuanian language and religion pedagogy non-university study program where conditions to gain two pedagogical qualifications, two speciality competencies – the teacher of the Lithuanian language and religion are formed. It is possible to appreciate as supposition of ethno-cultural and Christian identity enhancement and far-seeing rational college decision based on the peculiarities of the demand for pedagogues and research.

The competence concord of the Lithuanian language and religion teachers and the expediency of connections broaden the teacher's erudition, proper preparation for moral educational work at school and determine the Christian identity of the pedagogue and the maturity of personality.

As the programs are created, what is left – to implement these programmes. What national and religious self-consciousness (will it be Christian?) of the society of Lithuania, a member of integral European Union especially will depend on the programs in the country, what study aims will be and how they will be imple-

mented. Teaching and the improvement of teacher training have especially a significant meaning for the future of the society.

R e c o m m e n d a t i o n s . Decreasing admission to the speciality of primary education at Marijampole college and widening the spectrum of offered specializations (specializations of foreign languages, dance pedagogy, music pedagogy, religion pedagogy) students give preference not to the specialization of religion pedagogy.

For the purpose to maintain the continuity religion teacher training in the region of south-west Lithuania is very important to cherish and to sustain a double speciality of the Lithuanian language and religion pedagogy. This speciality concentrates college teachers of the Lithuanian language and theological subjects for community, collegiate co-operation and for the creation and cherishment of Christian culture. The department of Lithuanian philology and religion science is able to become the dissemination centre of Christian values and traditions at Marijampole district, forming conditions to the youth of south-west region of Lithuania to strive for higher non-university pedagogical education, ethno-cultural and Christian identity.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: tikybos mokytojų rengimas, tikybos mokytojų kvalifikacija, tikybos mokytojų kompetencija, lietuvių kalbos ir tikybos mokytojų kompetencijų integracija.

KEY WORDS: training of religion teachers, qualification of religion teachers, competence of religion teachers, competence integration of religion teachers and the Lithuanian language.

Vida DAUGIRDIENĖ – Vytauto Didžiojo universiteto edukologijos mokslų daktarė. Adresas: Naručio 37–8, Kaunas. Tel. 8 6 15 68 656. El. paštas: vida_daugirdiene@fc.vdu.lt

Vida DAUGIRDIENĖ – Doctor of Educology at Vytautas Magnus University. Address: Naručio 37–8, Kaunas. Phone: 8 6 15 68 656. E-mail: vida_daugirdiene@fc.vdu.lt

Vida BALICKIENĖ – Marijampolės kolegijos lektorė. 1985 baigė Vilniaus valstybinio universiteto Filologijos fakultetą ir įgijo lietuvių kalbos ir literatūros dėstytojo kvalifikaciją. Šiuo metu studijuoja Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto Religinio ugdymo magistratūroje (2004–2006 m. m.). Domėjimosi sritis – tikybos mokytojų rengimo problemos, religinio ugdymo didaktika.

Vida BALICKIENE – Lecturer of Marijampole college. A postgraduate of Vilnius university, the Faculty of Philology, the qualification of the Lithuanian language and literature (1985), a master student of Religion Education of Klaipėda university Faculty of pedagogy (2004–2006). Area of interests – training problems of religion teachers, didactics of religion education.